

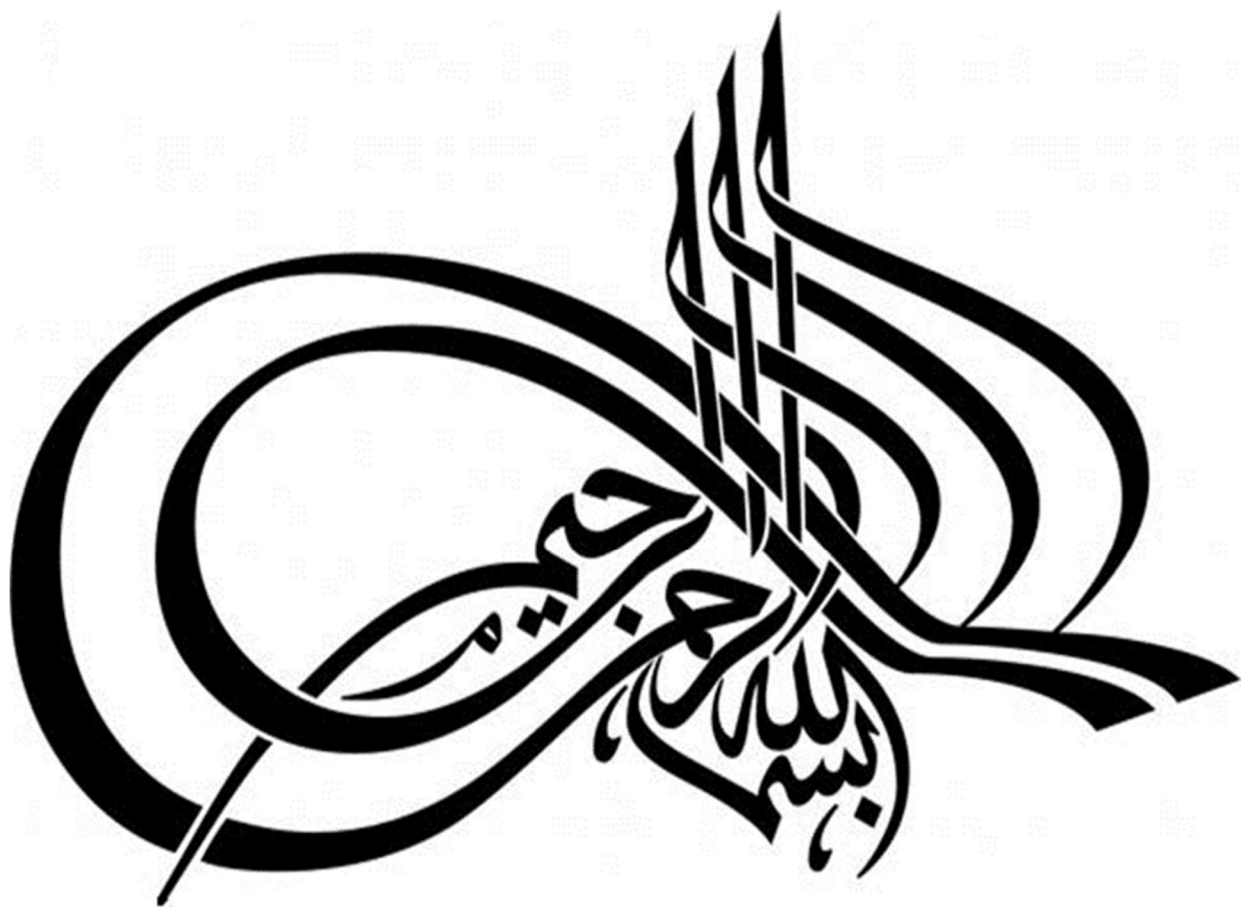
طرح شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع

در حوزه‌های

۱- سلامت ۲- بازرگانی خارجی (واردات و صادرات)

۳- تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی ۴- کشاورزی و امور دام

مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، کشف انواع فساد در کشور، به یکی از خبرهای ثابت و هر روزه تبدیل شده است. فسادهای اقتصادی و ... به یکی از چالش‌های نظام حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است. فساد نه تنها می‌تواند منجر به هدررفت سرمایه‌های مادی این کشور شود، بلکه اعتماد عمومی به نظام مستقر را روز به روز کاهش می‌دهد؛ اعتمادی که ترمیم آن به سهولت و در مدت زمان کم، امکان‌پذیر نیست. علیرغم صدور فرمان هشت ماده‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی درباره لزوم مبارزه با فساد اقتصادی و تأسیس ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی در سال ۱۳۸۰، تصویب قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد در سال ۱۳۹۰ و سایر اقدامات تقنینی، سیاستی و اجرایی، به نظر می‌رسد «اژدهای هفت سر» همچنان به حیات خود ادامه می‌دهد. ریشه‌ی عمده‌ی ناکامی‌ها در حوزه‌ی مبارزه با فساد در این چند دهه را می‌توان در تدوین قوانین، طراحی ساختارها و نیز اجرای خط‌مشی‌ها جست.

۲. بیان مسئله

اگر به ریشه ناکامی‌ها در امر مبارزه با فساد در چند دهه اخیر در کشور و دلایل آن نگاهی گذرا انداخته شود مشخص می‌شود که توجه به ساختارها و اتخاذ رویکردهای پیشینی در مبارزه با فساد و استفاده از دانش‌ها و ابزارهای جدید مانند شفافیت و مدیریت تعارض منافع، می‌تواند فصل جدیدی از مبارزه با فساد را در کشور باز کرده و متولیان مبارزه با فساد را بیش از پیش به این امر مهم موفق بدارد.

همچنین تاثیرگذاری اقدامات پیشگیری از فساد نه تنها بیشتر بوده بلکه هزینه کمتری نیز بر حاکمیت متحمل می‌کند. همانگونه که بیان شد، یکی از اصلی‌ترین موضوعات در پیشگیری از فساد، موضوع «تعارض منافع» است. تعارض منافع علی‌رغم ظاهر ساده، یک مفهوم پیچیده است. آشنایی با انواع، اشکال و مصادیق تعارض منافع کمک می‌کند تا ضمن شناخت پیچیدگی‌های این مفهوم، امکان مدیریت آن در کشور فراهم شود.

اگر موقعیت‌های تعارض منافع متوجه کارمندان دولت، برطرف نشود، میتواند موجب اختلال در عملکرد بازارها، اثرگذاری بر تخصیص منابع عمومی، تقویت فساد و در نتیجه تخریب اعتماد عمومی نسبت به نهادهای دولتی شود. از آنجا که همواره این امکان وجود دارد که اشخاص در مقام انجام وظایف عمومی در صورت مواجهه با تعارض منافع، مطابق انتظار، منافع شخصی خود را در تصمیم‌گیری و اقدام دخالت ندهند، بنابراین تعارض منافع مساوی با فساد نیست. با وجود این، شواهد و

تجربیات مختلف نشان می‌دهد که استفاده از مقام و موقعیت اداری برای منافع شخصی، پدیده‌ای محتمل است که باید مورد نظارت و کنترل قرار گیرد. حتی اگر در حالت تعارض منافع، منافع شخصی در عمل بر منافع عمومی ترجیح داده نشود، اشخاص ذینفع و افکار عمومی ممکن است در صحت عملکرد مقام و کارمند مربوط، تردید کنند و در نتیجه، اعتماد مردم به حکومت و دستگاه‌های مختلف اجرایی آسیب ببیند.

۳. اهمیت و ضرورت انجام طرح

در سند تحول قضائی، قوه قضائیه به عنوان یکی از ارکان نظام، نقشی اساسی در تحقق اهداف عالی جمهوری اسلامی ایران داشته و عمل در بستری منسجم و یکپارچه و همچنین نقش‌آفرینی متعامل با سایر ارکان نظام، ضامن موفقیت آن در این مسیر قلمداد شده است. لذا استفاده از تمامی ظرفیت‌های نظام برای تحول در قوه قضائیه و فعال‌سازی ظرفیت‌های قانونی این قوه برای کمک به حل مؤثر چالش‌های کشور، مورد اهتمام این سند بوده است.

با توجه به اهمیت توجه به موضوع رفع تعارضات منافع جهت احیای حقوق عامه و گسترش عدل، در سند تحول قضایی راهکار «احیای حق عامه استفاده از منابع و امتیازهای عمومی مطابق مصالح عامه از طریق شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع با اولویت موضوعات پولی و بانکی، مالیاتی، خصوصی‌سازی، واردات و صادرات، سلامت و تأمین اجتماعی و پیگیری برای اصلاح یا حذف قوانین، مقررات و رویه‌های انحصاری برای مدیریت تعارض منافع در موضوعات مربوطه» به عنوان یکی از تکالیف سازمان بازرسی کل کشور در سند مذکور تعیین گردید.

۴. پیشینه پژوهش

به منظور اجرای راهکار مذکور پس از تعریف یک برنامه فوق‌العاده نظارت و بازرسی برای کلیه بازرسی‌های امور و گردآوری برخی از موقعیت‌های تعارض منافع در دستگاه‌های اجرایی، به منظور شناسایی هرچه دقیق‌تر موقعیت‌های تعارض منافع و راهکارهای رفع موقعیت‌های مذکور، قرارداد همکاری با اندیشکده شفافیت برای ایران منعقد گردید و در گام دوم پیگیری راهکار فوق‌الذکر موقعیت‌های تعارض منافع در چهار حوزه کلیدی مالیات، خصوصی‌سازی، نظام بانکی و بازار سرمایه شناسایی و راهکارهایی برای مدیریت آن‌ها از سوی این اندیشکده ارائه گردید.

۵. مهمترین اهداف و انتظارات پژوهش

هرچند چهار حوزه بررسی شده در قرارداد منعقد شده با اندیشکده شفافیت جزء حوزه‌های کلیدی و چالش برانگیز کشور می‌باشند اما همچنان حوزه‌ها و بخش‌های فراوانی وجود دارند که به منظور پوشش مطلوب راهکار مذکور در آن‌ها نیز باید مورد بررسی و شناسایی قرار گرفته و در جهت رفع آن‌ها پیشنهادات کاربردی ارائه گردد.

از این رو در گام سوم سازمان قصد دارد در قالب یک قرارداد پژوهشی به شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع و تعیین پیشنهادهایی جهت رفع آن‌ها در چهار حوزه ۱- سلامت ۲- بازرگانی خارجی (واردات و صادرات) ۳- تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی ۴- کشاورزی و امور دام اقدام نماید.

در این طرح انتظار می‌رود پژوهشگران در شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع در هر حوزه نکات ذیل مورد توجه قرار گیرد:

- با توجه به اینکه قالباً و نه حتماً، موقعیت‌های تعارض منافع منتج به آسیب و یا سوءجریان می‌گردند ضروری است در انجام پژوهش از تداخل بین این دو مفهوم (موقعیت تعارض منافع / گلوگاه فساد و آسیب) اجتناب شود چراکه هدف از این طرح صرفاً شناسایی موقعیت‌های تعارض منافع به عنوان گلوگاهی برای بروز فساد و ارائه پیشنهاد جهت رفع آن‌ها است.
- گردآوری نظام‌مند و مستند مصادیق تعارض منافع در هر حوزه در قالب سه مرحله شناسایی، تحلیل و ارزیابی با انجام اقدامات ذیل:
  - بررسی قوانین و اسناد بالادستی
  - بررسی ساختار و فرآیندها و تکالیف موجود
  - مطالعه و بهره‌گیری از گزارش‌های پژوهشی و مقالات تخصصی
  - مصاحبه با نخبگان، خبرگان، مدیران و کارشناسان با تجربه
- ارائه پیشنهادات و راهکارهای کاربردی مدیریت تعارض منافع در خصوص مصادیق احصاء شده